

AB'nin Enerji Krizi

Melis BOSTANOĞLU ile Akademik Söyleşi

Yusuf Ertuğral - Malumunuz geçtiğimiz hafta Cuma günü (02.09.2022) Rusya, Ukrayna'nın işgali nedeniyle Moskova'ya uygulanan Batı yaptırımlarına misilleme olarak Avrupa'ya çok önemli bir gaz tedarik yolu olan Kuzey Akım 1 boru hattını tamamen kapatarak başta Almanya olmak üzere ciddi bir enerji kriziyle karşı karşıya bıraktı. Öncelikle mevcut enerji krizi nasıl ortaya çıktı?

Melis Bostanoğlu - Enerji krizi aslında, bir süredir başta Avrupa olmak

üzere birçok ülkeyi etkilemekteydi. COVID-19 pandemisi sırasında ortaya koyulan kısıtlamalar ve kapanma tedbirleri doğrultusunda azalan ekonomik faaliyetler, küresel enerji kullanımını önemli oranda azaltmıştı. Ancak, COVID-19 aşısının piyasaya sürülmesinin ardından tedbirlerin de gevşetilmesiyle enerji talebi yeniden yükselişe geçmişti. 2021 yılında, küresel ekonominin yeniden büyüme eğilimine girmesine ek olarak Kuzey Yarım Küre'de uzun ve soğuk geçen

The graphic features a dark background with a stylized 3D representation of the European Union flag (stars on a grid) and industrial pipes. Two circular portraits are shown: Melis Bostanoğlu on the left and Yusuf Ertuğral on the right. Text is overlaid on the graphic.

Akademik Söyleşi
"AB ENERJİ KRİZİ"

MELIS BOSTANOĞLU
IKV - UZMANI

Yusuf ERTUĞRAL

www.europolitika.com

kış ve beklenenden zayıf enerji tedari-ki, enerji fiyatlarının artmasına neden olmuştu. Bu artıştan en çok da doğal gaz nasibini almıştı.

Tüm dünyada olduğu gibi AB’de de enerji fiyatlarının artışını durdurmaya ve artıştan en çok etkilenecek hane halkları ve işletmelerin yükünü azaltmaya yönelik bazı tedbirler alındı. Ancak, henüz bu kriz etkisini yitirmemişken, Rusya’nın 21 Şubat 2022’de Donetsk ve Luhansk bölgelerinin bağımsızlığını tanıması ve üç gün sonra Ukrayna’da özel bir askeri operasyon ilan etmesiyle küresel enerji arzı güvenliği daha da tehlike altına girdi. Zira Rusya, dünyanın en büyük doğal gaz ve en büyük ikinci petrol ihracatçısıydı. 2021 yılında AB, toplam gaz tüketiminin %40’ının, petrol ithalatının %27’sinin ve kömür ithalatının %46’sından fazlasını Rusya’dan sağlıyordu. Yıllar içinde bir azalma söz konusu olsa da enerji, AB’nin Rusya’dan yaptığı ithalatın yaklaşık %77’sini oluşturdu.

Rus gazına bu denli bağımlı olan AB’nin, Ukrayna’yı işgali sonrasında Rusya’ya karşı uyguladığı yaptırımlar Rus enerjisine bağımlılığından ötürü yeterince kapsamlı olmadı. AB, yaptırımlar kapsamında kömür ve petrolü kısıtlı bir şekilde ele alırken, doğal gaz bu listeye hiç girmedi. Ancak, ABD tarafından defalarca “AB’nin Rusya’ya bağımlılığını artıracak” gerekçesiyle durdurulması çağrısı yapılan Kuzey Akım 2 projesi tamamen rafa kaldırıldı.

AB yaptırımların kapsamını kısıtlı tutsa da Rusya, AB’nin enerji bağımlılığından yararlanarak enerjiyi AB’ye karşı bir silah olarak kullanmaya başladı. Bulgaristan, Finlandiya ve Yunanistan gibi ülkelere doğal gaz akışını tamamen kesen Rusya, Kuzey Akım 1 boru hattı projesinde “bakım çalışması yapılması gerektiği” gerekçesiyle Almanya’ya yapılan doğal gaz akışını da belirli aralıklarda durdurdu. Ancak, 2 Eylül’de G7 ülkelerinin Rusya’dan ithal edilen petrole tavan fiyatı uygulanmasına dair aldığı kararın ardından Rusya, bu karar uygulandığı takdirde Avrupa’ya petrol satmayı bırakacağını söyleyerek Kuzey Akım 1 hattından doğal gaz akışını da sonlandırdı. Kararın yürürlüğe girmesi durumunda en fazla etkilenen ülkelerden birinin de Almanya olması bekleniyordu. Ancak, AB’nin medyaya sızan taslak metninde Rus gazına tavan fiyat uygulamasının yer almaması dikkat çekti.

***Yusuf Ertuğal** - Söz konusu bu kriz AB Enerji Politikalarında ne gibi keskin değişimlere yol açtı? Özellikle de Almanya’nın en başta enerji ve dış politikasını nasıl etkiledi? Bu konuda görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?*

Melis Bostanoğlu - AB, ortaya koymuş olduğu Avrupa Yeşil Mutabakatı stratejisiyle, Avrupa’yı dünyanın ilk iklim nötr kıtası hâline getirmeyi ve bu doğrultuda 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını da %55 azaltmayı hedefliyor. AB’nin bu hedefe ulaşabilmesi için atmosferdeki sera gazı

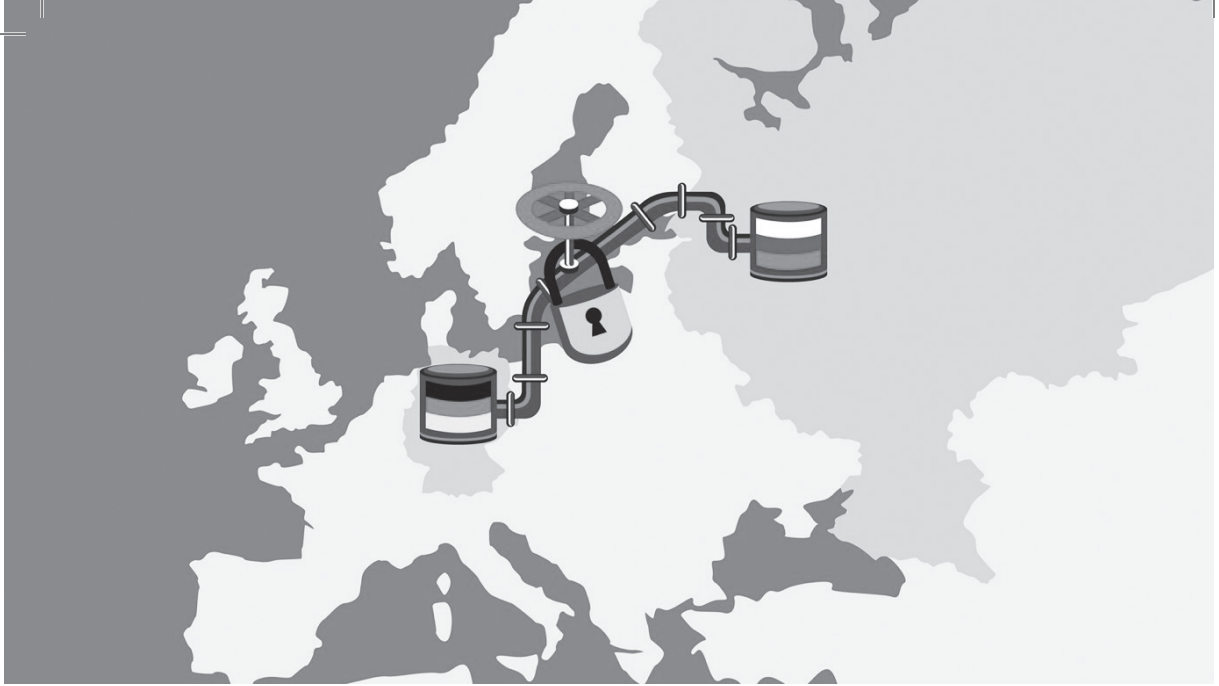

emisyonlarına kayda değer oranda katkıda bulunan enerji sektöründe de köklü değişiklikler yapması gerekiyor. AB'nin bunun için atması gereken en önemli adım ise fosil yakıt kullanımını sonlandırmak. Zaten Almanya başta olmak üzere birçok AB üye ülkesi de bu hedef doğrultusunda kömüre son tarih vermeye başlamışken, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtların da geleceği sorgulanıyordu. Radyoaktif kirliliğe ve güvenlik sorunlarına neden olabilen nükleer de aynı şekilde geleceği sorgulanan bir diğer enerji kaynağıydı. Enerji krizinden kısa süre önce de AB Sürdürülebilirlik Taksonomisi'nin doğal gaz ve nükleerin yatırım yapılabilecek "yeşil" enerji kaynakları olduğunu kabul etmesi bazı eleştirilerle karşılaşmaktaydı.

Başlıca enerji tedarikçilerinden olan Rusya'ya karşı aldığı önlemlerden dolayı AB, Rusya'dan karşılanamayacak enerji ihtiyacını farklı ülkelerle enerji

anlaşmaları yaparak karşılama çalıştı. Bu ülkeler arasında, Azerbaycan, ABD, Norveç, İsrail ve Mısır ve yakın zamanlarda Kanada da bulunmakta. AB bu ülkelerle gerek doğal gaz/sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) gerekse hidrojen ve yenilenebilir enerji anlaşmaları yaptı. Ancak, enerji ithalatının artırılmasıyla çözülemeyecek enerji krizi ile başa çıkmak için birçok AB ülkesi, son tarih verdikleri kömür üretiminin ve nükleer enerji santrallerinin operasyonlarının devam ettirilmesine karar verdi. Ayrıca, Rus gazının alternatifi yine fosil yakıt olan doğal gaz ve LNG oldu. Hidrojen ve yenilenebilir enerji üretimi ve tüketimi de bu süreçte değerlendirilse de yeterince gündemin tepesinde yer bulamadı.

Rusya-Ukrayna savaşı elbet AB'nin dış politikasında da önemli değişimleri beraberinde getirdi. Uzun yıllar enerji bağımlılığı nedeniyle Rusya'ya kayda değer yaptırımlar uygulamaktan çekinen AB, Ukrayna'nın işgal

edilişinin ardından Rusya'nın finans, enerji, ulaştırma, savunma ve medya gibi birçok sektörüne karşı birtakım yaptırım tedbirleri uygulamaya başladı. Son olarak, Rusya vatandaşlarına yönelik vize kolaylığı uygulamasını da askıya aldı.

En önemlisi, AB savunma kapasitesini güçlendirme kararı olarak savunma yatırımlarındaki uçurumu kapatmak için çalışmayı amaçlıyor. Rusya-Ukrayna savaşı ardından ortaya çıkan güvensizlik ortamı, AB ülkelerinin özellikle de savunma konusunda daha da birlik hâline gelmesine aracı oldu. Otuz yıldır AB'nin ortak savunma politikalarının dışında kalmayı seçen Danimarka, 1 Haziran 2022'de yapılan referandum sonucunda AB ortak savunma politikasına dâhil olmayı seçerken, uzun yıllardır tarafsız tutumunu koruyan İsveç ve Finlandiya da NATO üyeliğine başvurdu. Yani, Rusya-Ukrayna savaşı özellikle de dış güvenlik politikaları ekseninde AB üye ülkelerini hiç olma-

dığı kadar birbirine yaklaştırdı.

AB lokomotif ülkelerinden Almanya da yıllardır güvenlik konusunda ABD'ye olan bağımlılığını aşma yönünde bir adım olarak 100 milyar dolarlık bir ek savunma bütçesi kabul etti ve gayrisafi milli hasılasının %2'sini savunmaya ayırma taahhüdünde bulundu. Buna ek olarak, Almanya Savunma Bakanı Christine Lambrecht da yakın bir zamanda Almanya'nın askerî açıdan öncü bir rol üstlenmesi gerektiğini açıkladı. Ancak Almanya, Rus gazına olan bağımlılığı nedeniyle süreçte keskin kararlar almaktan çekinirken, enerji bağımlılığını sona erdirmek için iklim hedefleriyle bağdaşmayan bazı enerji politikaları yürürlüğe koydu.

Yusuf Ertuğral - Görüşlerinizde de ifade ettiğiniz üzere enerji krizinin en başta özellikle de Almanya'yı etkilediğini görmekteyiz. Peki sizce Almanya nasıl bir çözüm yolu düşünüyor?

Melis Bostanoğlu - Evet, Almanya, Rus gazına önemli oranda bağımlı bir AB üye ülkesi. Öyle ki, Almanya 2020 yılında brüt enerji üretiminde en fazla kullanılan ikinci kaynak olan doğal gazın yaklaşık %65'ini, petrol ve petrol ürünlerinin yaklaşık %30'unu, katı fosil yakıtlarına %46'sını Rusya'dan tedarik ediyordu.

Almanya, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ardından diğer Avrupa ülkeleri gibi enerji politikalarında iklim değişikliği ile mücadeleye uygun olmayan bazı uygulamalara başvurmak zorunda kaldı. Zira, 2020 yılında Almanya, brüt elektrik üretiminin %44'ünü yenilenebilir enerji ile karşılasa da enerji karmasında nükleer ve fosil yakıtlar da önemli bir yere sahipti. Rusya'nın yaptırımlar karşısında doğal gazı bir silah olarak kullanması sonucunda, Almanya bir yandan üçüncü ülkelerle enerji ortaklıkları kurmaya, bir yandan da son tarih vermiş olduğu kömür ve nükleer santralleri kullanmaya devam etti.

Almanya'nın enerji krizini aşabilmek için fosil yakıtları ve nükleer enerjiyi yeniden canlandırmaya yönelik kararları, iklim ve enerji taahhütlerini de zor duruma soktu. Zira, 2030 yılına kadar kömüre dayalı elektrik üretimini sonlandırmayı hedefleyen Almanya, doğal gaz depolarını gelecek kış ayları için muhafaza etme amacıyla, elektrik üretiminde daha gaz kullanmaya ve kalan ihtiyacı da kapatılmış kömür santrallerini yeniden açarak karşılamaya karar verdi. Alman Şan-

sölye Olaf Scholz bu durumu "geçici bir acil durum tedbiri" olarak tanımlarken, bu tedbirin Almanya'nın iklim hedeflerine hâle getirmeyeceğini açıkladı.

Nükleer enerjinin enerji krizindeki rolü de birçok AB üye ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da tartışmaya açıldı. Normalde, Almanya'daki tüm nükleer santrallerin 2022 yılının sonuna kadar kapatılması hedeflenirken, Rus gazından bağımsız hâle gelmeye yönelik bir hamle olarak, kalan üç nükleer santralin çalıştırılmaya devam etmesinin değerlendirileceği açıklandı. Bu üç santralin çalıştırılıp çalıştırılmayacağına yapılacak stres testinin sonucuna göre karar verileceği söylenirken, bu seferki stres testinin daha önce yapılanlardan daha sıkı kurallara bağlı olacağını da altı çizildi. Sürecin sonunda, Bavyera ve Baden-Württemberg'de konumlanan iki nükleer santralin Nisan 2023'e kadar tutulacağını ancak yeni yakıt çubuklarının yüklenmeyeceği açıklandı. Nükleer santrallerin operasyonlara devam etmesinin ancak Kuzey ve Güney Almanya'daki elektrik üretimindeki eşitsizliğin çok fazla olması durumunda mümkün olacağı belirtildi. Ancak bu durum, koalisyon ortakları olan ve nükleer enerjinin kullanılmasını gerektiğini savunan liberal Hür Demokrat Parti (Freie Demokratische Partei - FDP) ile Yeşiller Partisi arasında bazı çatışmalar da yaratıyor.

Almanya, kömüre ve nükleere dönüş planlarının yanı sıra, enerji ihracatçısı

ülkelerle diplomatik ilişkilerini geliştirerek enerji kaynaklarını çeşitlendirme çabalarını artırıyor. Katar, ABD ve Norveç gibi doğal gaz ve LNG ihracatçısı ülkelerle anlaşmalar yapan Almanya, LNG terminallerinin sayısını da artırmayı amaçlıyor. Bununla birlikte, en son Kanada ile bir Hidrojen Ortaklığı kurdu.

Diğer yandan, Alman hükümeti enerji tasarrufu yapmak amacıyla başlıca olarak kamu binalarının ısıtılmasının kısıtlarken, işletmelerin çalışanlarını mümkün oldukça evden çalıştırması için teşvik ediyor. Sanayi ve kamu sektörlerinde enerji tüketiminin azaltılması da ayrıca teşvik ediliyor.

***Yusuf Ertuğral** - Almanya'nın enerji krizi çözüm yolları adına yaptığı tartışmalarda kapatılmış kömür yakıtı termik santralleri tekrar devreye sokulması söz konusu ki yakın zaman da tekrar faaliyete geçirildi malumunuz. Bu alınan kararlar ile Almanya'da çevreci politikaları ile ön plana çıkmış ve iktidarın ortağı Yeşiller Partisini ve iç politikayı nasıl şekillendirecek sizce?*

Melis Bostanoğlu - Almanya, son yıllardaki iklim politikalarıyla küresel çapta öncül bir tutuma sahip bir ülke olarak konumlandırılabilir. Başta, Gelecek İçin Cuma Günleri (Fridays for Future) olmak üzere, Avrupa'da son yıllarda ivme kazanan yeşil hareket Almanya'nın iç politika dinamiklerine yansdı. İklim değişikliğine olan farkındalık arttıkça, Yeşiller Partisi hem 2019 AP seçimleri hem de 2021

Almanya genel seçimlerinde oy oranını artırdı.

26 Eylül 2021 tarihinde gerçekleştirilen Almanya genel seçimlerinde, Yeşiller Partisi oyların %14,8'ini alarak üçüncü parti oldu. Seçimlerin ardından yoğun müzakereler sonucunda, Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands - SDP), Yeşiller ve FDP'nin oluşturduğu "trafik lambası koalisyonu" iklim hedeflerini de önceliklendirdi. Tarafların koalisyon protokolünde, maden ve taş kömüründen enerji üretimine 2030 yılında son verilmesi ve Almanya genelinde tüketilen enerjinin 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması yer aldı.

Ancak günümüze baktığımızda, mevcut enerji krizi, koalisyonun iddialı iklim ve enerji hedeflerini sekteye uğrattığını görebiliyoruz. Kömür santrallerinin yeniden açılması ve nükleer enerji santrallerinin kısa süreli olsa da kullanımına devam edilmesi, Yeşillerin hâlen karşı çıktığı politikalar olarak göze çarpıyor. Yeşiller, nükleer santrallerin kullanımına devam edilmesi görüşüne sahip olan koalisyon ortağı FDP ile sık sık anlaşmazlıklar yaşıyor.

Almanya'nın son dönem enerji politikalarına baktığımızda, enerji krizini atlatmak için çok fazla seçenek olmadığı kanısında oldukları görülüyor. Yeşiller Partisi, hâlen kömür santrallerinin ve nükleer enerjinin kullanımına karşı çıkmaya devam ediyor

olsa da koalisyon ortağı olan FDP'nin farklı görüşlerinin de dikkate alınması gerekiyor. Bu durumda, iki tarafın da bazı konularda uzlaşıda bulunması gerektiği aşikâr. Her ne kadar şu an karar verilirken Yeşiller'in endişelerinin dikkate alındığı görülse de iç politikanın krizin ne kadar süreceği ve kış mevsiminin de gelmesiyle enerji ihtiyacının ne kadarının karşılanabileceği sorularının cevabına göre şekillenebileceği tahmin edilebilir.

Yusuf Ertuğral- Rusya – Ukrayna krizinin altıncı ayını geride bırakırken savaşın ekonomik ve sosyal sonuçları Avrupa'ya sizce nasıl etkileyecek?

Melis Bostanoğlu - Hem Rusya hem de Ukrayna başta Avrupa olmak üzere birçok bölge için stratejik bir öneme haiz. Savaşın ardından meydana gelen enerji ve gıda fiyatlarındaki artış, gıda arzındaki sorunlar, güvensizlik ortamı gibi birçok faktör bu bölgelerde yer alan ülkeleri ve bu ülkelerin halklarını hem ekonomik hem de sosyal açıdan derinden etkiliyor.

Tüm dünyayı sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkileyen COVID-19 krizinin ardından toparlanma çabaları küresel ekonominin pandemi öncesi seviyelerine dönüşünü kolaylaştırmıştı. Ancak, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, bu iki ülkenin yaptığı enerji, kritik gıda ürünleri ve mineral ihracatını zorlaştırdı ve hatta bazen imkânsız kıldı. Bu durum enerji ve gıda fiyatlarında büyük bir artışı beraberinde getirirken, ülkelerin enflasyon-

larının da rekor seviyelere ulaşmasına neden oldu. AMB'nin faizleri yükseltmekte yeterince hızlı ve kararlı davranmaması sonucunda uzun yıllar sonunda avro/ABD doları paritesinin eşitlendiğine de şahit olduk. Bunun yanı sıra, Dünya Bankası'nın Avrupa ve Orta Asya bölgesinde savaş öncesinde açıkladığı %3'lük ekonomik büyüme tahmininin aksine, savaş sonrasında %4,1'lik bir ekonomik küçülme beklendiği görülüyor.

Ayrıca, savunma ve mikroçip üretimi gibi stratejik sanayiler için kritik öneme sahip olan nikel, bakır ve demir gibi temel ham maddelerin de bu ülkelerden yapılacak ithalatta sorunlar nedeniyle AB'nin sanayi sektörünün de olumsuz etkilenmesi öngörülmüyor.

Gıda ve enerji fiyatlarındaki bu artışlardan en fazla savunmasız grupların etkileneceği tahmin edilebiliyor. Zira Rusya dünyanın en büyük üçüncü doğal gaz ihracatçısıyken, Rusya ve Ukrayna birlikte savaş öncesi dünyaya buğday ve arpasının %30'unu, mısırının beşte birini ve ayçiçeği yağının yarısından fazlasını sağlamaktaydı. Her ne kadar hükümetler, krizin vatandaşlar ve işletmeler üzerindeki etkilerini hafifletmek için hibeler veya sübvansiyonlar sağlıyor olsa da enerji güvenliği ve savunma bütçelerine yönelik ek harcamalardan kaynaklanabilecek mali baskıların da artacağı tahmin ediliyor. Yapılan bazı araştırmalara göre, artan enflasyonun hanehalklarının tüketimlerini sarsabileceği gibi iş yatırımları ve ihracatlarda ve

GSYH büyümesinde azalmaya neden olabileceği tahmin ediliyor. Bu durum doğrultusunda Avrupa'dakiler başta olmak üzere birçok ülkede ısınma, barınma ve beslenme açısından meydana gelebilecek sorunlar sonucunda sosyal huzursuzluğun ortaya çıkabileceği düşünülüyor. Bunun yanında, milyonlarca Ukraynalının yerlerinden edilmesi ve insani krizin derinleşmesinin de Avrupa'da bazı sosyal etkiler bırakması söz konusu olabilir.

Yusuf Ertuğral - Son olarak söz konusu Enerji krizi Avrupa'nın çevre ve enerji politikalarını nasıl etkileyeceğini öngörüyorsunuz?

Melis Bostanoğlu - Enerji krizinin henüz AB'nin çevre ve enerji politikalarını ne derece etkileyeceğini öngörmek zor. Hem AB hem de AB üye ülkeleri, Rus gazına olan bağımlılığı sona erdirmek için tedbirler almaya devam etse de yöneldikleri alternatif enerji kaynakları yine gaz ve kömür gibi fosil yakıtlar ya da çevreye zarar verme tehlikesi barındıran nükleer enerji oluyor. Bundan dolayı AB'de-

ki fosil yakıtlara olan talep arttıkça, AB'nin iklim hedeflerinin de tehlike altına girebileceği düşünülüyor. Zira, kömür ve doğal gaz gibi fosil yakıtların atmosferdeki sera gazı emisyonlarını artıracacağı, bu durumun da iklim değişikliği ile mücadeleyi iyice zorlaştıracağı aşikâr.

AB'nin iklim hedefleri hâlihazırda "yetersiz" kabul edilirken, fosil yakıtlara olan talebin artışı durumu daha da umutsuz hâle getiriyor. Ancak, enerji tasarrufu yapmaya yönelik politikalar ve AP milletvekillerinin 2030 yılına kadar AB enerji karmasında yenilenebilir enerjiyi %45'e yükseltme çağrıları, umudun bitmediğini gösteriyor. Özellikle de son yıllarda Avrupa'nın tanık olduğu aşırı hava olaylarındaki kayda değer artış, Avrupa vatandaşlarını endişelendirirken, uzun vadede AB'nin iddialı iklim politikalarından vazgeçmesinin kolay olmayacağını düşündürüyor.

*Uzman Melis BOSTANOĞLU | İktisadi Kalkınma Vakfı |

Röportaj: Yusuf ERTUĞRAL